

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Clavdii Espencei Theologi Parisiensis De Evcharistia, Eivsque Adoratione, Libri Qvinque

Espence, Claude d'

Parisiis, 1573

Cap. X. Arriana.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30397

Epist. 33. ostendit post Ambrosius, Certatim, inquit, milites in altaria irruentes osculis significare pacis insigne. Superiore sensu Hieronymus sic altaris Ægypti, id est mundi huius vnum fore in Propheta interpretatus est, vt cuncta altaria, quæ contra Ecclesiæ eriguntur altare, sciamus esse, non domini. Et in altero Propheta, Vnum esse altare in Ecclesia, & vnam fidem, & vnum baptisma, docet Apostolus: quod hæretici deserentes, multa sibi altaria fabricari sunt, non ad placandum Deum, sed in delictorum multitudinem, Qui, vt & alibi ait, manducant & bibunt in nomine (scilicet) Domini, habent quippè & ipsi altare sacrilegum, hinc altare mensam vocat Dominicam, in qua nimirum editur & bibitur, vt & in Vigilantium. Malefacit ergo, ait, Romanus Episcopus, qui super hominum mortuorum Petri & Pauli secundum nos, ossa veneranda, secundum te, vilem puluisculum, offert Domino sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur altaria. Et hinc habes altare etiam ad offerendum, nedum mensam esse ad edendum & bibendum. Et peruetus esse super Sanctorum corpora sacra celebrari, & Martyrum reliquiis altaria dedicari, vt constat cum aliunde, tum ex Concilij Cartaginensis V. tum habiti, can. XIII. inter Latinos, inter Græcos LXXXIII. plurimum per agros, vias, villas, aut vineas altarium sine huiusmodi reliquiis reformatorio.

De consec. dist. 1. can. Placuit.

Arriana.

Cap. X.

De basilio. T verò in veteri Ecclesia obseruate facile est, vt qui de Dominica incarnatione malè senserunt, iidem nihilo melius super Eucharistia, vt præcipuo eius Oeconomix sacramento, ferè senserint. Quales Ariani, vt in Christi diuinitatem blasphemii, sic in hæc sacra cõtumeliosi. Quod ipsum audire licet ex Gregorio Theologo, teste oculato rerum, tam sub Apostata Iuliano, quam sub Ariano Valente gestarum. Contra Ecclesias, inquit, militabant, siue bellum Ecclesiis inferebant, inter altaria, siue in altaribus saltitantes, & incruenta sacrificia hominum & victimarum sanguine cruentantes. Alibi queritur sancta pro-

Saltare in altari.

Ad Heronem.

phanis pedibus calcata, altaria gestibus corporis obscenis, & cantibus impudicis, & vt inquit, audio (hoccine lingua audax, proferet?) saltationibus, scedisque membrorum contorsionibus ludibrio, contumeliarumque habitata mysteria, scurriliter irrita, sugillata, & ceu in comediis conuersa, presbyteros Catholicos à templis & altaribus eiectiones & exclusos, Arianos in ea introductos. Quorum idem in sacra Ecclesia, maleficia sic & alibi recenset in persona sua, Quenam ego ministerij sacri vasa, quam ego supellectilem rebus sacris dicatam, omnibusque prophanis tangi prohibitam, nec atrectandam, impiis manibus exposui? Vel Nabuzardæ cocorum principi, vel Balthasaro, qui in sacris templi poculis delicatè, imò nefariè perbacchatus, dignas amentia & arrogantia sua pœnas exoluit? Altaria, vt diuina inquit scriptura, dilecta, nunc autem contumeliosè protrita, quisnam impudicus & perditus, vt apud vos, adolescens turpiter cantillans, corpusque complectens impulsu nostro vobis insultauit? vel potius, per quem eiusmodi nebulonem mysterium magnum & augustum desaltauit aut prodidi? Quorum mysticum sanguinem caso sanguine miscui? quam orationis domum in sepulcrum conuertit? &c. Eucharistiam (scilicet) adorassent, vel in ea Christi carnem, qui sic eius & ministros & supellectilem defœdabant. Et hi tamen boni viri, si Deo placet, bene sibi conscij, quo huius sacramenti & res & signa, & vasa in honore apud Catholicos essent, mirum qualem quantamque cum Meletianis schismaticis Athanasio tragœdiam mouerunt de poculo mystico effracto, & euerfa mensa per Macarium eius presbyterum, quasi quo scelere, nullum in Episcopo præsertim & presbytero, calicis nimirum & mensæ huius comministris, grauius vnquam fuisset, aut etiam esse posset, siquidem id ita factum, contestatum, ac probatum esset, quod alteruter nefario irruens impetu, vas in sacratissimo loco repositum rapuisset atque confregisset, vt ad eum scripsit pius ille princeps Constantinus, Memor fortè, aut alioqui monitus, quam diuturnam pœnitentiam Pius I. Rom. pontifex, annos antè plus minus 200. iniunxisset eis quorum vel negligentia de Dominico san-

*Contra
Maxim.*

*Ad Arianos de se-
ipso.*

*4. Reg. 25.
Dan. 5.*

Psal. 83.

*Athanasio
motalis.*

*Calix fra-
ctus.*

*Mensa
euerfa.*

*De consec.
dist. 2. ca.*

*Si per ne-
gligent.*

guine aliquid stillasset vel in terram, vel super altare, vel super linteum, quantam iniuncturus, si quis per contumeliam & impietatem humi abiecisset? Et hos tamen sacerorum omnium profanatores non puduit hanc quaestionem de corpore & sanguine Christi, seu horum potius poculo & mensa, idque in Episcopum & presbyterum habere, non quidem in Ecclesia, sub legitimis clericis, ubi, si quod omnino delictum fuisset perpetratum, de eo inquiri oportebat, sed in praesentia praefecti & eius cohortis sub externo iudice, assistentibus non modo Catechumenis, sed quod peius est, Christianismum blasphemantibus Ethnicis & Iudæis. Tanti tamen fuit calicis effracti, & eversæ mensæ crimen, ut vir & pontifex talis atque tantus, summo, hoc est, Romano proximus, & patriarcha in orbe Christiano secundus, nihil habuerit aut inuenerit tutius quam id fortiter negare. Quæ est in iudiciis longè fortissima tuendi se ratio, ut docent Rhetores, si quod obiicitur, negari potest, etiamsi non omnino deerat alia, eaque honestissima, qua rectè factum defenderet, ut huius nos alibi calumniæ locos citauimus. Aiebat autem ipsemet in Apologia secunda, ubi frequens eius fabulæ mentio. Pocula multa passim in ædibus, adeoque in medio foro haberi nemini dubium, quæ collisa collidètem non impiant. Mysticum autem poculum, quod impium eum reddit qui id vltro frangit, nusquam nisi apud legitimos Ecclesiæ præfides inuenias: hic enim vnus vsus est calicis, & præter eum alius nullus, eoque solo vos legitimo ritu populo propinatis, cumque vos pro canone Ecclesiastico accepistis, idemque dumtaxat penes eos habetur, qui Ecclesiis præfunt. Solum enim vestrum est propinare sanguinem Christi, & præterea nullius. Cæterum ut impius est qui hunc mysticum calicem frangit, ita multo magis impius, qui sanguini Christi contumeliam facit: facit autem, qui præter Ecclesiasticam institutionem calice illo abutitur. Et hæc quidem eo à nobis dicuntur, non quòd vel schismaticam poculum Macarius fregerit, sed quòd ibi nullum omnino fuerit, ac ne esse quidem potuerit, cum nec locus, in quo fractum sursum deorsum iactitant, Dominicus, siue Ecclesia esset, nec quis-

*Quintil. li.
3. cap. De
statibus.
Apolog.
lib. 3. cap. 2.*

Calix tantum sacerdotum.

Calix schismaticus.

piam ibi Ecclesiasticus, aut presbyterorum quisquam ei loco vicinus, neque dies, qua id factum volunt, Dominica, aut tempus mysteriorum ageretur. Breuiter, sacra ibi non fierent. Quo item modo homo priuatus Ischyra, qui presbyter ibi fingitur adfuisse, sed nec ab Ecclesia presbyter electus, nec in presbyterorum numero receptus unquam vel habitus, sed Colytho tantum autore constitutus in gradu presbyterij mortuo, ac proinde cum ceteris ab eodem ordinatis ad laicorum ordinem redactus, & ad laicam modo communionem admissus: Quo inquam, modo laicus, laicas seu priuatas aedes inhabitans, poculum mysticum sibi concreditum habuit: &c. Haecenus Athanasius, Ex quo habes sacrorum vasorum effractionem, reliquaque Ecclesiastica supellectilis direptionem, magnam quidem esse in Deum contumeliam, maiorem vero abusuum non ordinati ministerium. Videant ergo moderni Nouatores, a nemine praeter seipso ordinati, sacrorum profanorumque praedones, quiq; haec praesertim mysteria, cantilenis, quas spirituales vocant, qualibus nec histriones, nec scurrae quolibet impudenter abuterentur, infamant, quod in Arrianis plangebatur Nazianzenus, ne non humani solum generis, sed diuinae quoque disciplinae non reformatores, quod falso sibi sumunt, sed latrones sint, ut de Meletianis Sycophantibus ad Athanasium scripsit, qui & ubi prius Imp. Constantinus. Sub cuius impiis successibus Constantio, Iuliano, Valente, &c. eam quae post irrupit in Ecclesias ab Arianis vastitatem, & prauidit & praedixit Manachorum sanctissimus Antonius, visus sibi in somnis videre mulos & asinos & burdones salientes altaria sacra calcibus immundis impetere atque subuertere. Expectatum lamentantem & vociferantem retulisse futurum, ut cum adulterinis mixtis confusis & monstruosis dogmatibus in Ecclesia Dei irruentibus eaque occupantibus homines iumentis similes sancta Christi diriperet. Cuius non vanam fuisse visionem, nec mendacem expositionem, post duos annos monstrauit euentus, per Arianos Ecclesiarum rapinam, pessundatam sacrae mensae, Voce Domini ad eum facta, dicentis, Abominabitur altare meum diuina vasa contemerata, sacra mysteria & ministeria polluta ethnicorum manibus inquinata, sanguis

*Ischyra
pseudopresbyter.*

*Colythus
pseudepiscopus.*

*Athanas.
in eius vita*

Sozomen.

6.5.

Tripart.

7.5.

Nicephor.

10.43.

onium Domini in eius tēplo effusus veneranda resperit altaria, &c. Et quis quod sequitur, annuntiet, & præsente tristitiam Antoniana nihilo minorem, cōsecutæ tum reuelationis prosperitate soletur, cito fore, vt suum Ecclesia ornatum recuperet, reuersuras ad foueas suas serpentes & pecudes, tantum ne fidei Catholicæ synceritas hæretica aut schismatica labe sordescat. Igitur sub Constantio feda fuit admodum vt Ecclesiæ. Ita Eucharistiæ facies, ara nusquam, nec immolatio, neq; libamina. Quo etiam tempore Ægypti Episcopi conqueruntur ad Marcum I. papam ita, In tantum nostra vastauerunt Ariani vt nec vestimenta Ecclesiastica, aliæque ornamenta neque reliqua utensilia nobis dimitterent. Idem ad se scriptum successor eius Iulius I. Athanasio citante, ab Episcopis ex Antiochia, testatur, Ecclesias alias incensas, alias subuersas, Episcopos, presbyteros, & monachos cum populo indignè habitos, violatos, in carcerem trufos, spoliatos, sacramyteria, de quibus accusabant Macariū Athanasij presbyterum, ab Ethnicis direpta, & in terram abiecta, & reliqua paulo antè allegata. Proficit Valens in peius Imp. Arianus, sub quo Petrus Alexandrinus Episcopus facta scribit, quæ nec audita sunt in diebus patrum, & in ipso sanctiori sacrorum altari facta. Puerum, vt in proscenio ludorum dissolutorum, sexum masculum dissimulatē, muliebrem simulatē, oculis stibio perunctis, & facie fūco rubricata: vt quæ apud eos sunt idola masculo femina, habitu muliebri in sanctiore altari, vbi Spiritus sancti aduentum & descensum inuocamus, impositum circulari motu manibus huc & illuc tortis gesticulantē saltasse, prolixè admodum ridentibus, & nephariè, qui spectabant, acclamantibus. Quem Arianis vt consciis & consentientibus saltatorem exprobrauit Nazianzenus antè allegatus, harum sub Constantio & Valente per filij, hoc est, Arianos, & Spiritus sancti, hoc est, Macedonianos, blasphematores, persecutionum quendam quasi catalogum texēs Basilius ad Galliæ & Italiæ coepiscopos. Abiguntur, ait, pastores, episcopi causa indicta damnantur, fugantur, abripiuntur, exilia presbyterorum & diaconorum, totiusq; cleri depopulationes, domus præcationum clausæ,

Ruffin. 10.
21.

Tom. 1. Cō-
cilior.

Apolog.
2. *Et ad*
Monach.

Theodorit.
4. 22.

Tripart. 7.
40.

Nicephor.
11. 28.

Spiritus sancti
in altari.

Epist. 70.

clausa, Altaria cultu spiritali vacant, nulli amplius Chri-
 stianorum cœtus, cessarunt publici festiuque conuentus
 hymnodia nocturnæ non habentur, panegyres & domi-
 no credentium in Synaxi ac communionem spiritalia cha-
 rismata, vt nobis iam dicere liceat, quod non sit in hoc
 tempore, neque princeps, neque Propheta, neq; præses, *Dan. 3.*
 neque oblatio, neque incensum, neque locus, vbi coram
 Domino possit offerri sacrificiũ, & acquiri misericordia, *Epist. 71.*
 vt cogitasse se pater hic fateatur, num suas Dominus Ec-
 clesias prorsus reliquisset, & nouissima illa sumeret ini-
 tium filij perditæ defectio, &c. Hæreticis Catholicorum
 altaria subuertentibus, & in propriis mœsis Missæ munus
 perficientibus, &c. Desinens hæc tandè aliquando Aria-
 norum in Oriente persecutis, aut certè quiescens per Ca-
 tholicos principes Theodosios, redintegrata est in Aphri-
 ca per Vandalos reges Arianos, Gensericum imprimis &
 Hunericum, & non dissimilibus visionibus & signis præ-
 euntibus tēpestas demonstrata. Vidit quidam Ecclesiã in
 ornatu solito fulgentē, cereis, palliis, velaminibus, lam-
 padibus rutilantē, subito lumē illud extinctum, ac tene-
 bris succedentibus fœtorem exortū; omnemq; illam bea-
 torum turbam expellentibus quibusdã Æthiopibus fo-
 ras eductam, & claritate pristina nequaquã restituta iu-
 giter lamentatū. Vidit alter Ecclesiam turbis innumeris
 refertam, paulò post euacuaram, & porcorū captarūmq;
 multitudine repletam. Vidit alius arborem ad cœlos vsq;
 ramis extensam florentēmq;, quæ Aphricam pene omnē
 dilatatione sua opacaret, subito ab asino violēto, qui cer-
 uicem suam ad robur radicū eius defricaret, impulsu
 sonitūq; ingenti ad terram elisam, Vidit alius è monte
 quodam stantē se conspiceret greges suos innumerabiles,
 sed in eorū medio duas ollas nimis bullientes, in quas o-
 uium occisoribus earum carnes demergentibus, omnem
 illam gregis consumptā multitudinem, Vidit alius alia,
 sed Ecclesiastica tantum persequor. Ab his ergo duobus
 tyrannis, & vtroque fauoribus non tantum ministris &
 magistratibus laicis, sed etiã pseudepiscopis Arianis, nul-
 li Catholicorum ætati, sexui, conditioni paritum. Par-
 uulos ab yberibus raptos, à parentibus separatos in terrã

Eadē et gra allisos, caesos, aut aliter passos. Senes podagros, aliōve
morapassas morbo aut senio deficientes, pedites ire, aut iumentis vehi,
sub Constā- & cum eis hordeo vesci coactos. Virgines sacras ab ob-
tio ab Arria stetricibus Vandalis procul matribus & matronis Catho-
nis testatur licis inspectas & atrectatas, & inter suspendia & incēdia
Athanas. multis mēbris apposita interrogatas, quomodo episcopi
passimin A- cum eis & clerici rem haberent, qualdam etiam sic extin-
pologus, & ctas. Mulieres p̄sertim nobiles contra naturæ ius in fa-
adsolitarios cie publica cruciatas, & vulgo spectate virgis caesas. Mo-
Socra. 2. 28 nasteria vtriusque sexus, gentibus, id est, Mauris cum ha-
Theodorit. bitatoribus donari p̄cepta: Monachos nam lignorum
2. 15. Nice- aridorum manipulis plenæ expositos, igne supposito cō-
phor. 9. 29. cremandos, eōq; sapius extincto remorū. Vectibus canū
Sub Valēte. instar excerebratos, templa catholicorum subuersa incē-
Ruffin. lib. sa, aut reseruata quidem, sed stabulorū quēdam loco ha-
II. cap. 3. bita, Catholicis clausa, ab eis intrari prohibita, tortoribus
Tripart. 7. portas p̄iudicatas obseruātib; & Arianismo manci-
40. Theo- pata Clerum qualiter & vbi poterat ablati Ecclesis my-
dorit. 4. 22. steria diuina modo priuatim, modo in domo vna congre-
Nicephor. gatum celebrare inchoantē, orare, immolare, p̄fallere, ba-
11. 26. Et 28 ptizare, ordinare, ordinariue, & recōciliare, deniq; legere
Sic antea prohibitū, libris, clericorum armis, tradi iussis, & incēsis,
Valēs Imp. De palliis altaris camisias & femoralia facta, & quo tem-
Arrianus pore Dei sacramenta populo porrigebātur, Barbaris fu-
curauerat rore magno introeuntibus, Christi corpus & sanguinem
episc. Catho- pauimentis sparsū, pedib;que pollutis calcatum, spi-
licos LXXX. rituales conuentus interdīctos, proposita exili; aut ser-
in mari cō- uitutis optione, episcopos presbyteros, diaconos, reli-
burni Et sub- quōsque Catholicos nihil non tormentorum & mortium
mergi. So- passos & expertos, mensam cum eis communem habe-
erat. 4. 16. ri prohibitam, dissipatos & dispersos per omnia exilio-
Sozomen. rum loca, messes defecare, agros colere, vaccas pascere,
6. 14. Ni- ligna cedere iussos, relegatos, deportatos, nudos spo-
ceph. II. 16. liatos, bonis eorum vel fisco, vel sectæ adiudicatis, na-
Iustinia. in nibus fractis expositos, ab equis & equitibus contritos,
l. 2. C. de of- hospicio & alimento interdīcto fame & frigore ene-
fic. prat. ctos, fustigatos, caesos, catenatos, & clauatos potiusquam
Afric. ligatos, occisos denique & insepultos, superstitibus om-
Ita ante Cō nem de religione disputandi ordinandique, testandi

item, legandi, accipiendique sublatam facultatem, lege
 à Catholicis quondam Imperatoribus contra hereticos lata,
 ab hæreticis regibus in Catholicos cõtumeliose retorta.
 Hæc est Vandalicæ in Africa persecutionis Epitome, ex
 qua constat quid tum Ariani cum de aliis Catholicæ my-
 steriis, tum de hoc adorabili sacramento seferint. Cuius
 adhuc tēpestatis ineuntis iuuabit & Augustini, quo viuē-
 te ac vidente cepit, iudiciū, & posidij eius conuictoris au-
 dire testimonium. Vandalos & Alanos Gothis mixtis ex
 Hispania irruētes, nulli (vt supra) sexui aut ætati peper-
 cisse, non Dei sacerdotibus & ministris, nec Ecclesiarum
 ornamentis, instrumētis & ædificiis. Ex qua vastitate ho-
 mo Dei animarū præcipue pericula præuidēs ac mortes,
 amarissime fletet, Ciuitates nimirū excisas, perditas vil-
 las, habitatores extinctos, dispersos, effugatos, virgines
 sacras & cõtinentes vbiq; dissipari, In tormētis deficere,
 gladio interimi, in captiuitate perdita corporis animique
 integritate male ac duriter hostibus deseruire, hymnos
 Dei ac laudes de Ecclesiis deperire, Ecclesiarum ædificia
 passim cõcremari, solennia Deo debita de propriis locis
 deficere, sacrificia & sacramenta diuina, vel non queri,
 vel quærēti qui tradat, non facile reperiri. Ecclesias quip-
 pe sacerdotibus ac ministris destitui, aut earum præpo-
 sitos & clericos, qui Dei fortè beneficio euaserant, re-
 bus omnibus expoliatos, & nudatos, egentes mendica-
 re, nec eis omnibus ad omnia necessaria subueniri pos-
 se. Hæc ille. Sic apud Victorem vbi paulò antè, multitu-
 dines à clero in exilium proficiscente relicte, clamita-
 bant. Qui paruulos nostros baptizaturi sunt de fontibus
 aquæ perennis, nobis pœnitentiæ muntus collaturi, recon-
 ciliationis indulgētia peccatorum vinculis obstrictos so-
 luturi, morientes solēnibus orationibus sepulturi, diuini
 sacrificij ritus consuetos exhibituri? Vt alicubi idē quod
 supra Basilius, tunc prophetiæ vaticinium scribat fuis-
 se completum. Non est in hoc tempore princeps, aut
 propheta vel dux, neque locus ad sacrificandum nomi-
 ni tuo Domine, &c. Horum nihil queruntur reforma-
 tores hodierni, non infantulis deesse baptismum, vt in
 vtero sanctificatis minime necessarium, non, quæ per-

*stātius Im-
perator, te-
ste vbi su-
pra Atha-
nasio.*

*In eius vi-
ta, cap. 28.*

Lib. 2.

Lib. 1.

Dan. 3.

- Sepultura
cū silentio.* negant, pœnitentiæ sacramentū, & Eucharistię sacrificiū,
non denique solennes sepeliendis orationes, qui suos cū
silentio sepeliunt, & hoc enim cum silentio, inquam, sine
solennitate hymnorum, corpora defunctorum ad sepul-
turam perducunt, illacrymabiles Vandali iubebant. De qui-
bus alter Augustini discipulus. Prosper sit breuiter. Ger-
fericus Rex in limitibus suis Catholicam fidem Arriana
perfidia subuersurus, quosdam nostros Episcopos priua-
to iure basilicarum suarū etiam ciuitatibus expulit, quo-
rum constantia nullis eius terroribus cessit. Carthagine
autem capta Ecclesias spoliavit, & sacris vasis exinaniuit,
non iam diuini cultus loca, sed suorum habitacula facta.
Omnibus, præcipuè religiosis infestus, vt non discreuer-
ris, hominibus magis in Deo bellum intulisset. Idē Ro-
ma capta multa Ecclesiastica & preciosa cimelia, & vasa
abstulit, inter quæ non pauca Hebraica, Romam Hiero-
solyms vastata asportata, post Gilimero vltimo Vanda-
lorum rege capto Bizantium à Belisario illata, sed Iudeo
quodam consulente, quasi ea nusquam nisi vbi ab initio
Salomon ea constituerat, consistere valerent, à Iustinia-
no principe timorato Hierosolyma ad sacras Christiano-
rum ædes remissa. Et volupe item legere est, quod an-
tè Vandali Rege Trasamundo, qui & Arrianos cxxx.
Episcopos Catholicos ex Aphrice in Sardiniam relega-
uit, incommodum acceperunt grauissimum, à Cabaone
Mauro Tripolitano, dum quæ illi Christianorum tēpla
inductis equis & iumentis prophanant, huius explorato-
res repurgant. Imo & si quid aliud à gente turpissima re-
lictum, inde egesto, & quos illi sacerdotes ac edituos co-
laphis, aliisq; plagis verberant, & seruili more ministrare
sibi cogunt. Hi tantum non venerantur, adorāt, & omni
humanitate colunt. Idque tanto mirum magis, quod bar-
barus hic & infidelis se Deum Christianorum ignorare
profiteretur. Sed si quidem quod dicebatur, fortis ac po-
tens esset, par esse, vt numinis sui contemptores vlcisce-
retur, & cultores tueretur. Sic ergo Vandali Arriani sacra
Christiana, & Catholicos eorum ministros tractauerūt.
At non sic eiudē licet cum Vandalis sectę Alaricus Visi-
Gothorum Rex Arrianus, qui Roma capta propter reue-

rentiam erga B. Petrum, amplo spatiosoque templo, in *Nicephor.*
 quo Apostoli tumulus est, parci idque Asylum esse iussit, 13.35.
 sed iuxta quosdam, vnum solum. Verisimilius alij datum *Orosius 7.*
 præceptum, vt si qui ad sancta loca, præcipueque sancto- 25.
 rum Petri & Pauli basilicas cõfugissent, hos in priuis in- *Paul. dia-*
 uiolatos securõsque fore. Imo & martyrum loca addit *con. 13.*
 Augustinus tunc temporis scribens, in ea vrbs vastatio- *Blöd. deca.*
 ne ad ea confugientes, suos alienõsque, hoc est Christia- 1. lib. 1.
 nos & Paganos recepisse, hucusque cruentum & barba- *Egnatius*
 rum hostem sæuissè, ibi furorẽ trucidatoris limitem ac- *de Impp.*
 cepisse, Alibi truces & hostili more sequentes, vt ad ea lo- *Rom. lib. 1.*
 ca veniebant, vbi fuerat interdictum, quod alibi belli iu- *De ciuita-*
 re licuisset, totam sæuendi refrenatam immanitatem, & *te Dei lib.*
 captiuandi fractam cupiditatem. Seruatam libertatẽ, du- *1. cap. 1. &*
 ctos à miserantibus liberandos, & quod alibi ad ea loca *4.*
 pertinere compertum est, cum honore & religiosissimo
 obsequio reportatũ. Magnam enim auri vim è Vaticano
 surreptam, iussu Alarici redditam. Nam discurrentibus
 per vrbes Barbaris Gothus quidam potius & Christia-
 nus, à Virgine sacra iam grandæua in Ecclesiastica do-
 mo reperta, aurum argentumq; honeste exposcens, pro-
 ferente illa, magnitudine, pondere, pulcritudine, ignota
 etiam vasorum qualitate attonitus, audiuit ab ea. Hæc
 Petri Apostoli sacra sunt ministeria. Presume si audes,
 de facto videris. Ego quia defendere nequeõ, contem-
 dere aut tenere non audeo, barbarus reuerentia religio-
 nis Dei timore, fide ac constantia Virginis motus, Hæc
 Alarico per nuncium retulit, qui continuo ad Apostoli
 Basilicam vniuersa, vt erant, vasa, reportari, & Virginem
 simulque quotquot ei se adiungerent. Christianos eod-
 em cum defensione deduci imperauit. Aberat autem
 domus à sanctis ædibus longo & medio vrbs interie-
 ctu. Magno itaque omnium spectaculo disposita per sin-
 gulos singula, & super capita elata palam aurea & argen-
 tea vasa portata exercitis ad defensionem gladiis, concur-
 rentibus vndique ad vasa Petri, vasa Christi, etiam Bar-
 baris, & hymnum Deo concinentibus Romanis & Bar-
 baris. Sic centum post & amplius annis Totilus & ipse *Paul. dia-*
 Gothus rex eadem Roma capta clangere Buccius iussit, *con. lib. 16.*

Procop. de bell. Gothico lib. 3. vt Romani se à Gothorum gladiis tuerentur, & quotquot ad ædes sacras confugerant, inuiolatos esse iussit, Euerfas etiam vel incensas reparare nixus, siue ex voto

Leonard. Aretin. 4. Apostolis factò, siue D. Benedicti monitu, siue alia de causa mutatus & factus mitior, &c. Nec in vrbe tantum

Blond. de cad. 1. lib. 6. paulè aliter. capta, cum ea potiri fortè satis esset, nec in victos sæuientium foret, sed & in obsessa quoq; cum nihil non in vincendos obsidentibus liceat, religiosi fuerunt. Erat vtraque ædes extra urbem, diuersa prorsus regione inuicem

Procop. li. 2. Aretin. lib. 1. & 2. distantes, porticumque ab vrbis porta, ad ipsas vsque Ecclesias habentes. Patebat Gothis ad eas vias, Constat per eos per id belli tempus in neutra Apostolis dedicata eade, quippiam editum, quod incolentibus vel molestū esset, vel ingratiū, sed sacerdos ibidem viros liberè vt prius permanentes, permisisse rem diuinā peragere, in tota obsidione nihil illic vnquam violasse, sed tam ædificiū quàm homines in eis habitantes, veneratione Apostolica illesā seruasse. Porrò cōiicere est cum aliunde, tum ex Basilio,

Epist. 70. quo maximè tēpore sub Romanis principibus inualuit in Oriente Arrianismus, tum eius vel quam minimū in Occidente fuisse, in Italia præsertim & Gallia, vt de nostratibus dicā non nihil. Commendabat Hilarius inuictā

Cōtra Constantium Aug. & Auxentiū. Et de Synodis. Occidentalium fidē, Gallia imprimis, Germaniæ, Britannia: sed idē deplorat Episcoporū ab eis exilia, inter quos ipse, & damnationes metallicas. Paulinum Treuerorum sacerdotem relegatum ne panem de horreo Imp. sumeret, Tribunos aduise sanctorum Mediolanensium aduise, protraxisse de altario sacerdotes, & Christo concorporatos à Christo discissos. Ereptū Romæ episcopū. Tolosæ clericos fustibus cesos, diacones plūbo elisos, & in ipsum vt sanctissimi intelligūt, in ipsum Christū (haud dubie in hoc sacramento) manus missas, virgines ad pœnā nudatas, sacratu Deo corpora publico exposita conspectui, piissimas plebes catenatus, & carceribus cōstrictas, &c. Irruētibus item post ac velut exundantibus in Galliam & Hispaniam omnis genus barbaris, & quidem Arrianis adeo sacris ab eis non est paritū, vt cum alij tum diuus Hieronymus tunc scribens, deploret subuersas apud nos vrbes, & in Ecclesiis trucidata esse multa hominum milia,

Utque Hispania per Vandalos Arrianismum Africæ affricuit, ita per Gothos tunc Arrianæ omnes opinionis, eundem in Galliam importare magis nixa est, quam importauit. Aliquoties vtrique religionis erga reges armis sunt experti, vt legere est in nostris Clodoueo, Childoberto, Chilperico, in Hispanis Almarico seu Amalarico, Leonogildo, Puyban II. Sisebuto, &c. Vnius duntaxat in rem præsentem meminero. Euarix Rex Gothorum, Hispaniæ limitem excedens, grauem Gallij in Christianos persecutionem intulit, truncatis passim persecutioni eius non consentientibus, clericis carcere, sacerdotibus exilio vel gladio punitis, sacrorum templorum aditu spinis obserari iussu, vt raras ingrediendi obliuionem faceret fidei, nec multò post diuinitus percussus interiit, scripsit ea de causa Sidonius noster ad Basilium episcopum. Sic hispanogothum illum episcopos substulisse, vt in defunctorum officia nullos sufficeret, per quos minorum ordinum ministeria subrogarentur. Ita populos excessu pontificum orbatos, nulla in desolatis diocesisque curam, putres in ecclesiis culminum lapsus, auulsos valuarum cardines, basilicarum aditus hispidonum veprium fructibus obstructos, armenta semipatientibus iacentia vestibulis, herbosa viridantium altarum latera depasta, nec rusticas solum parrochias, sed vrbanaarum insuper ecclesiarum conuenticula rarefacta, clericalem periisse memoriam, nedum disciplinam, sacerdotio mortuo, nedum sacerdote, &c. Hæc ille. Tandem Arrianismum in Hispania Recaredus I. & Alfonsus I. ob id Catholicens, in Gallia Martellus, & Carollus Magnus eadem de causa Christianissimus vocati funditus sustulerunt.

Procop. de bell. Gothi. lib. 1. Et 3. Vandali. 3. Paul. Diac. comitib. 14. Annon. Guaguin. Ritius. Aemitius. Tarapha. Greg. Turo nen. 2. 25. Lib. 7. ep. 6

Donatistica. Cap. XI.

Eodem pene tempore Christianis Arrius in Ægypto de capite, hoc est, Christo, Donatus in Numidia, altero Aphricæ termino, paulò prior, de corpore, hoc est, Ecclesia, litrem mouerunt, sed & hic (adeo qui alterum non habet, neutrum habet) de corpore Do-